

אנשים

ב. הלפר וי. נ. שמחוני

ב. הלפר (נפטר בש' 1924) וי. נ. שמחוני (נ' בש' 1926), שהשתתפו שניהם ב"התקופה" ועמדו לה באמונתם, היו קרובים בתכונתם קרבה בלתי מצויה. קוצר ימים, מנת בית עלי זו — לא היא בלבדה משותפת היתה להם, כי גם בחייהם, בגורלם ובעבודתם ראינו צדדים שונים לרוב. שניהם היו לשם אידיאל אחד — האידיאל של בקיאות שלמה בספרות ישראל; ושניהם ראויים היו לשליחותם — לפעול מפעלי קבוצ וסכום במקצוע זה. הלפר נסה לגלות בראשונה לקהל קוראי אנגלית את אוצרות ספרותנו באמצעי המדע החדש והוציא אנתולוגיה לספרות העברית שלאחר כחצי הקורש עם תרגום אנגלי בצדד.

שני המלוכרים ספלו ביותר בתקופת פריחתה הקלסית של ספרות היהודים בימי הביניים, היא תקופת הספרות היהודית-הערבית. שניהם חקרו בתלהבות יתרה את לשון הערבים ואת ספרותם, והודות לידיעותיהם המתמיהות ובקיאותם הבלתי-שכיחה בתרבות הערבית, המציאו לנו כתבים, שערכם רב מאד בשביל ידיעת ספרות היהודים שבאותם הדורות וכאותן הארצות. הלפר הוא הוא שגלה מחדש את "ספר הסוֹת" להפץ בריצליה, אותו ספר התלכה המקורי, שהרבו להשתמש בו לפניו ושאבד אח"כ, והלפר קבעו וסדרתו ע"פ כתבי יד שונים והוציאוהו כהוספת באורים המיוסדים על הבקורת המדעית. ע"י חקירותיו העמוקות בתורת המשקל הערבי וע"י נסיונו לכנס בסוס חדש מעיקרו את תורת המשקל העברי קנה לו זכות של קימא במחקר השירה העברית של ימי הביניים; וביותר קנה לו זכות זו בהוציאו סוף סוף לאור את ספר השירה של משה אבן עזרא במלואו ובלשון עברית צחה ונוחה לקריאה [ספר

שירת ישראל" (כהאב אלמחאצרה ואלמזאכרה) לרבי משה בן יעקב אבן עזרא. מתורגם לעברית עם מבוא והערות מאת בן ציון הלפר, מורה השמות השמיות בדרוססי קולג', פילדלפיה. ליפסיה תרפ"ד. הוצאת אברהם יוסף שטיבל]. שני ספריו החשובים ביותר הם: Post-biblical Hebrew Literature. An anthology, 1921; Descriptive Catalogue of Genizah in Philadelphia, 1924.

עודו צעיר לימים בא הלפר ממולדתו למערב-אירופה ואח"כ לאמריקה, מקום שם הורה בדרוססי קולג' בפילדלפיה, אך בכל זאת שמור שזר על הקשר עם תרבות נעוריו. שמחוני ישב כמעט עד סוף חייו הקצרים בפלנייה, בקשר נאמן עם מקורות תרבות ותרבות, שעליהם נתחנך. ואף כי היה בין בה וכה לסבורנט שוקד על למדי חלשון היוגית והערבית והספרויות החדשות, נשאר עם כל זה ידען מוכתק בספרות התלמודית והרבנית. רותו שאפה גם אז את איורו של בית המדרש הישן, ובקראנו את כתביו דמינו לקרוא את סגנונו של י. ה. שור הזקן ב"החלוץ"; לשונו היתה מתוכלת בדברי מליצה, ובקרתו — מלאה תהלים ושניטה, עד כדי חמשך אחרית כל הקורא בה. הוא חונן בכשרון בלתי רגיל לעמוד על עיקר תכנם ותמציתם של הספרים שבאו לידי. רק בזה בלבד יש לבאר את הסתגלותו הקלה וחרידתו המחירה אל תוך חוגי תרבות זרים לו ובשנות חיים מאוחרות לפי ערך. בקיאותו בלשון היוגית ובספרות ההלניסטית היתה גדולה ביותר, וזו הכשירה אותו לתרגם את כתביו של יוסף פלאביוס תרגום עברי נאמן ומדויק. בשפה הערבית עשה כבתוך שלו, והוא היא שעוררתו כפעם בפעם לשבוע ולעסוק במקצוע השעשועים שלו, בשירת פייטני ספרד, שהרבה והעמיק לחקור בה. י. נ. שמחוני

צבי פרץ חיות

(נפטר בי"ט כסלו תרפ"ח)

עדיין לא פג התמהון המחירוד על מיתח זו, וכבר מרחישה ועולה בקרבנו בחשאי הרגשת הפלא אשר בחיים הללו, ומתקמת לנו דמות האיש חיות קרובה כל כך ויחד עם זה רחוקה מהיות מושגת בכלי-הפיתוח הרגילים. כאלו העתקנו אל רשות האגדה — כך נראים לנו חיי האיש הזה רק שבועות מספר לאחר פטירתו; אבל כך חשנום תכופות אף קודם לכן, אף בשעה שהתהלך בקרבנו בפשטותו, ובת-צחוקו הטובה האירה לקראתך בפגישה מקרית ברחוב. חשים היינו גם אז, ועכשו על אחת כמה וכמה, כי תפל וריקני מעיקרו יהא כל נסיון להגדיר היותו זו, למצות עמקה באחת השכלונות: אישי-המדע, העסקן, הכאמן, או גם הידיד הטוב, או גם הסכום של כלם ביחד. כל סעין זה אינו אלא מחשיא את המסרה וחומא לחויון. נוגע באחד משמחי גלוייו המקריים ואל תוכו לא יגיע. כלי הכרתנו הקהה אין לו אלא לעמוד משתאה למראה החויון הראשוני, שיש בו דבר-מה מ-קודם החטא.

יש שהיו אומרים: אחר מגדולי ימי הבינים ירד אחי בתוכנו; יש ותהיך עוד יותר, אבל אמירות אלו כלן לא באו אלא בשל ההרחקה שבהן, בשל חפץ להעביר מהות זו אל איזה מרחק של ספירה שכבר נודככה ונאצלה בעולם הדמוי שלנו. כי, אם נדייק, אף בימי הבינים לא היה סוג זה המפוסט שברכנים או בחכמים; אף אז, אם היה, היה בו מן המופלא והבלתי נתפס.

כי לא מרוב-הצדדים היה חיות, אלא כלואה — ורק באספקלריה שלנו נשקפה מהותו בצורות שונות, אף שכלן עוד חוס של האחדות המקורית היה מתוח עליהן, ואילו היה רק איש מדע או רב בישראל או מנהיג מדינה, אילו היה רק כל אלה ביחד, כלומר מין תרכבה קומבינטיבית של כלם, — על כרחו שהיה נעשה דילטנטי בכלם גם יחד, שאין אדם עושה מלאכות הרבה ובשלמות. אבל הוא היה שלם; ולפיכך לא פרודות שהורכבו היתה אישיותו, אלא אחדות שהשפיעה דרך צנורות שונים, צנורות שהצרכים תחיים וחם חם שגרמו לרבוים. שלם ויסודי ומרקק

חבר, דברי ימי ישראל, בשני ספרים, הוצאת מוריה, ברלין תרפ"ב — תרפ"ג. לא זכה לתרגם את כל כתבי יוסף בן מתתיהו. מהם יצאו לאור בתוצאת שטיבל, "תולדות מלחמת היהודים עם הרומאים" בשני כרכים. בשנת תרפ"ח יצא לאור תרגום הספר, "נגד אפיון".

בין מאמריו היותר חשובים אנו מוצאים מחקרים מקיפים אלה: "ר' שלמה בן גבירול", התקופה, כרכים י', י"ב וי"ז; "שירי היין של ר' שמואל הנגיד", קובץ איים, לונדון; "ר' יהודה הלוי בתור משורר לאומי", העברי תחדש, כרך א'; "יחזקאל הנביא", העתיד, כרכים ד' וז'; "רבנו גרשום מאור הגולה", השלח, כרך כ"ח. אף מאמר-יבקורת מרובים פרסם בחייו הקצרים. עיין לדוגמא מאמרו על "הדורות הראשונים", התקופה, כרכים י"א, י"ד — ס"ו; וכמריכ מאמרו "תורבן המערב" על ספרו של שפגלר, התקופה, כרכים י', כ"א, וכיוצא בהם. ידיעותיו ורוחו לא הצטמצמו במחיצה אחת בלבד, מהו מח כל-בו היה, והיה בעל ידיעות מתמיהות במקצועות שונים, החל מספריות ימי קדם ותרבות ימי הבינים וגמור בספריות העת החדשה; בכל ארץ ולשון היה לכאורה בן-בית, את מנהגיין ידע ואת בניהן חכיר. היה כבוד סוד שאינו מאבד מפה, ואשר קרא פעם נשמר אתו לצמיתות, ואם גם לא היה לאותו ענין יחס כל שהוא למקצוע עבודתו. על כן מצא את מקומו הראוי לו בעכדו בסוף ימיו במערכת המרכזית של האנציקלופדיה הישראלית, ואף כי קצר היה חומן שזכה לעסוק בעבודה זו, הרי היתה השתתפותו בתחלת המלאכה רבת ערך ובת השפעה יסודית בשביל כל המפעל כלו.

הלפר ושמוחני עבדו במסירות נפש בשדה המדע. לשניהם נאים דברי המדרש שנאמרו על המועל השוקד: יגע זה לשתי שעות כה שלא יגיעם אתם כל היום כלו.

חייהם היו קצרים, ופעולתם היתה שלמה. זכרון שניהם ברכה בספרות ישראל.

י. מ. אלבונן